

Sonja Lilius

14.8.2019

Sosiaali- ja terveysministeriölle

Melan lausunto lausuntopyyntöön STM 047:00/2019 luonnoksesta hallituksen esitykseksi eduskunnalle pienten eläkkeiden korottamisesta

Esityksen sisältö

Esityksessä ehdotetaan korotettavaksi vuoden 2020 alusta pieniä verorahoitteisia eläkkeitä siten, että kansaneläkkeen täyttä määrää korotettaisiin 31 eurolla kuukaudessa ja takuueläkkeen täyttä määrää 50 eurolla kuukaudessa. Lisäksi eläkkeensaajan asumistuen lisäomavastuurajaa ja lisäomavastuun kerrointa ehdotetaan muutettavaksi siten, että esityksen mukainen eläketulon muutos ei juurikaan vaikuttaisi eläkkeensaajan asumistukeen ja siten vähentäisi eläkkeensaajan käytettävissä olevien tulojen nousua. Pääministeri Rinteen hallituksen hallitusohjelmassa on päätetty käyttää 183 miljoonaa euroa vuodessa pienimpien eläkkeiden korottamiseen noin 50 eurolla nettomääräisenä ja korotus toteutettaisiin kansaneläke- ja takuueläkejärjestelmien kautta. Ehdotuksen vaikutusarvion mukaan kansaneläkkeen ja takuueläkkeen korotus kohdistuu niihin eläkkeensaajiin, joiden kokonaiseläke on alle 1200 – 1300 euroa kuukaudessa.

Maatalousyrittäjien luopumistukijärjestelmä

Ehdotettu lainmuutoshanke ei vaikuta MYEL-eläkejärjestelmän toimeenpanoon, koska korotukset on ehdotettu toteutettavan kansaneläkkeen ja takuueläkkeen määrää korottamalla. Maatalousyrittäjien eläkelaitos (Mela) toimeenpanee myös maatalousyrittäjien luopumistukijärjestelmiä, joista on säädetty laissa maatalouden harjoittamisesta luopumisen tukemisesta (612/2006) sekä laissa maatalousyrittäjien luopumistuesta (1293/1994). Edellä mainituilla luopumistukijärjestelmillä on yhtymäkohtia kansaneläkejärjestelmään ja takuueläkejärjestelmään. Takuueläkkeestä annetun lain mukaan takuueläkkeeseen on oikeus henkilöllä, joka saa maatalouden harjoittamisesta luopumisen tukemisesta annetun lain tai maatalousyrittäjien luopumistuesta annetun lain mukaista luopumistukea.

Uusia luopumistukia ei myönnetä enää, mutta Mela huolehtii luopumistukien maksamisesta vielä pitkään. Viimeisimmät luopumistuet on myönnetty viimeistään 31.12.2018 tapahtuneiden luopumisten perusteella. Luopumistuki muodostuu perusmäärästä, joka määräytyy kuten MYEL:n mukainen työkyvyttömyyseläke ja luopumistuen täydennysosasta, joka määräytyy kuten kansaneläkelain mukainen työkyvyttömyyseläke. Luopumistuen täydennysosaa maksetaan 65 vuoden ikään saakka. Luopumistuen perusmäärän maksaminen päättyy 63 vuoden iässä ja jatkuu tämän jälkeen MYEL-vanhuuseläkkeenä. Maatalousyrittäjien luopumistuesta annetun lain mukaisen luopumistuen perusmäärä muuttuu MYEL-vanhuuseläkkeeksi kuitenkin vasta 65 vuoden iässä. Luopumistuki on voitu myöntää uinuvana luopumistukena, jolloin luopumistuen maksaminen alkaa vasta kun luopuja on täyttänyt varsinaisen luopumisiän tai lepäävänä luopumistukena, jolloin luopumistuen maksaminen alkaa vasta, kun luopujan muut ansiotyöt ovat päättyneet tai niiden ansiot alentuneet alle luopumistukijärjestelmän ansiorajan. Mikäli luopumistuensaajalle myönnetään MYEL-vanhuuseläkkeen rinnalle jokin muu työeläke, luopumistuen täydennysosa lakkautetaan.

14.8.2019

Luopumisen tapahduttua Mela vahvistaa luopumistuen määrän (laki maatalouden harjoittamisesta luopumisen tukemisesta 37 §). Sen jälkeen, kun luopumistuki on myönnetty, luopumistuen täydennysosaa ei tarkisteta määrältään muusta syystä kuin perhesuhteiden muutoksen johdosta (laki maatalouden harjoittamisesta 29 § 2 mom. ja laki maatalousyrittäjien luopumistuesta 19 § 1 mom.) Jos luopumistuensaajalle myönnetään muita työeläkkeitä kuin MYEL-vanhuuseläke, luopumistuen täydennysosa lakkautetaan (laki maatalouden harjoittamisesta luopumisen tukemisesta 43 § ja laki maatalousyrittäjien luopumistuesta 23 §).

Lakiesityksessä säädettävä korotus kohdistuu kaikenikäisiin eläkkeensaajiin, ei vain vanhuuseläkkeellä oleviin. Korotus on tarkoitus toteuttaa muuttamalla kansaneläkelain 19 §:ää ja takuueläkelain 8 §:ää, joissa säädetään täydestä eläkkeen määrästä. Kansaneläkettä ehdotetaan korotettavaksi täyden määrän osalta 31 eurolla. Korotuksen nettomäärä pienenee eläketulojen noustessa siten että kokonaiseläkkeen ollessa noin 1000 euroa, nettokorotus on noin 19 euroa kuukaudessa.

Kansaneläkkeen määrään on aikaisemminkin tehty erillisiä tasokorotuksia, viimeksi vuonna 2008, jolloin kansaneläkkeen täyttä määrä nostettiin 20 eurolla. Korotus toteutettiin tuolloin kaikille 20 euron suuruisena, eikä maksettavan korotuksen määrään vaikuttaneet kansaneläkkeen saajan perhesuhteet tai työeläkkeen määrä. Tuolloin lakiin maatalousyrittäjien luopumistuesta otettiin nimenomainen säännös siitä (laki maatalousyrittäjien luopumistuesta 19 § 3 mom.), että sen estämättä mitä mainitun lain 19 §:n 1 momentissa säädetään täydennysosan tarkistamisesta, muutetaan luopumistuen täydennysosaa 1 päivänä tammikuuta 2008 saavan henkilön täydennysosaa mainitusta ajankohdasta lukien kansaneläkelain 19 §:n mukaisesti (laki maatalousyrittäjien luopumistuesta annetun lain muuttamisesta 1162/2007). Lain voimaantulosäännöksessä todettiin, että tässä laissa tarkoitettu luopumistuen täydennysosa muutetaan ilman hakemusta, muuttamisesta annetaan pyynnöstä päätös ja että täydennysosaa ei muuttamisen yhteydessä muutoin tarkisteta. Myös vuotta 2008 edeltävissä tasokorotuksissa on aina tehty luopumistukijärjestelmään vastaavat muutokset.

Tässä lakiesityksessä ei ole ehdotettu muutettavaksi luopumistukijärjestelmän säännöksiä. Tämä tarkoittaa, että ilman nimenomaista säännöstä luopumistuen täydennysosaa ei tarkisteta määrältään suuremmaksi kansaneläkelain 19 §:n muutoksen johdosta. Luopumistukilainsäädännössä on säännökset siitä, ettei täydennysosaa sen myöntämisen jälkeen tarkisteta muulloin kuin vain niissä tilanteissa, joissa luopumistuen määrä tulee uudelleen tarkistettavaksi perhesuhteiden muutoksen johdosta. Mikäli vuoden 2020 jälkeen luopumistuen täydennysosan saajalla tapahtuisi kansaneläkelaislaissa tarkoitettu perhesuhteiden muutos, tulisi pohdittavaksi kysymys, olisiko Melan sovellettava tässä lakiesityksessä tarkoitettua korotettua kansaneläkkeen määrää vai ennen vuotta 2020 voimassa olleen kansaneläkelain mukaista täyttä määrää tarkistettaessa luopumistuen täydennysosaa perhesuhteen muutoksen vuoksi. Täydennysosan tarkistamista koskeva lainsäädännös ei ota asiaan suoraan kantaa. Luopumistuensaajan kannalta ei olisi ymmärrettävää, että täydennysosaa tarkistettaessa käytettäisiin muuta määrää kuin voimassa olevan kansaneläkelain mukaisen täyden kansaneläkkeen määrää.

Takuueläkkeestä annetun lain mukaan takuueläkkeeseen on oikeus henkilöllä, joka saa maatalouden harjoittamisesta luopumisen tukemisesta annetun lain tai maatalousyrittäjien luopumistuesta annetun lain mukaista luopumistukea. Näin ollen ne luopumistuensaajat, joiden luopumistuki jää määrältään pienemmäksi kuin takuueläke, ovat takuueläkkeeseen säädettävän 50 euron korotuksen piirissä.

14.8.2019

Edellä esitetyn perusteella hallitusohjelman mukaisen korotuksen piiristä jäävät edellä esitetyn perusteella selkeästi pois ne luopumistuensaajat, joiden luopumistuki on suurempi kuin takuueläke, mutta pienempi kuin 1200 – 1300 euroa ja joilla ei tapahdu perhesuhteiden muutoksia luopumistuen täydennysosan maksamisen aikana.

Tilastotiedot Melan maksamista luopumistuen täydennysosista.

Maksussa olevia luopumistukia on heinäkuun lopussa 2019 yhteensä 2 191 henkilöllä. Nämä jakautuvat eri soveltamisjaksoille seuraavasti:

LUTU 2003	35
LUTU 2007	215
LUTU 2011	1 525
LUTU 2015	416
Yhteensä	2 191 henkilöä

Tilastojen mukaan 2002 henkilöllä on maksussa tai tulossa maksuun luopumistuen täydennysosa (uinuvat ja lepäävät luopumistuet). Täydennysosa on kaikki luopumistukijärjestelmät huomioon ottaen määrältään keskimäärin 179 euroa ja koko luopumistuki 815 euroa. Edellä mainitusta luopumistuensaajien joukosta alle ehdotetun uuden takuueläkkeen määrän (834,52 euroa vuonna 2020) suuruisia luopumistukia on maksussa 134 kpl. Näistä 37 on sellaisia luopumistukia, joissa perusmäärä on muuttunut MYEL-vanhuuseläkkeeksi ja täydennysosaa maksetaan vanhuuseläkkeen rinnalla 65 vuoden ikään saakka.

Luopumistuensaajat jakautuvat soveltamisjaksojen ja eläkkeen tilan mukaan seuraavasti:

	Kpl	Täydennysosa, €/kk	Kokonaiseläke, €/kk	Saa pelkkää täydennysosaa, kpl
LUTU 2003	26	275	923	0
maksussa	26	275	923	0
LUTU 2007	212	212	542	125
keskeytetty	5	327	654	2
lepäävä	11	292	744	4
maksussa	196	204	528	119
LUTU 2011	1312	182	817	351
keskeytetty	28	229	944	1
lepäävä	65	261	861	7
maksussa	1215	177	811	343
uinuva	4	304	889	0
LUTU 2015	452	147	932	62

14.8.2019

	avattu	92	112	1077	0
	keskeytetty	2	244	731	1
	lepäävä	13	208	985	0
	maksussa	263	153	842	61
	uinuva	82	154	1054	0
	LUTUT yhteensä	2002	179	815	538

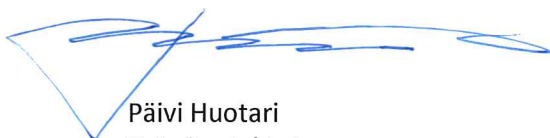
Luopumistukilainsäädäntöön olisi Melan käsityksen mukaan luopumistuensaajien yhdenvertaisen kohtelun turvaamiseksi tarkoituksenmukaista ottaa vastaavatyypiset säännökset kuin vuoden 2008 tasokorotuksessa siitä, että luopumistuen täydennysosassa otettaisiin huomioon kansaneläkelain mukaisen eläkkeen enimmäismäärän korotus. Korotus kohdistuisi vastaavalla tavalla kuin kansaneläkejärjestelmässä niihin luopumistuen saajiin, joiden luopumistuki olisi määrältään alle 1200 – 1300 euroa. Tilastojen mukaan alle 1300 euron suuruisia luopumistukijärjestelmästä myönnettyjä etuuksia, joissa on myönnetty täydennysosa, on yhteensä 1960. Edellä mainituista etuuksista 538 on sellaisia, joissa luopumistuen perusmäärä on jo muuttunut MYEL-vanhuuseläkkeeksi 63 vuoden iässä ja etuudensaajille maksetaan luopumistukijärjestelmästä enää vain täydennysosaa. Kansaneläkelain mukainen vanhuuseläke myönnetään luopumistukijärjestelmän piiriin kuuluville ikäluokille 65 vuoden iässä, jonka vuoksi nämä henkilöt eivät pääse korotuksen piiriin, ellei siitä erikseen säädetä luopumistukilainsäädännössä.

Kuten vuonna 2008, muutos voitaisiin tehdä ilman hakemusta ja päätös annettaisiin vain pyydettyessä, eikä täydennysosaa muilta osin tarkistettaisi. Mela on mielellään esityksen jatkovalmistelussa mukana, jos luopumistukilainsäädäntöä muutetaan hallitusohjelman mukaisen korotuksen toteuttamiseksi. Luopumistukea koskeva lainsäädäntö kuuluu maa- ja metsätalousministeriön hallinnonalaan ja jos luopumistuen täydennysosan määrä korotetaan, kustannukset rahoitetaan valtion varoista. Melan arvion mukaan täydennysosan korottamisesta kansaneläkelain uuden määrän mukaiseksi aiheutuisi arviolta enintään 0,7 miljoonan euron vuotuinen kustannus. Tämän vuotuisen kustannuksen voidaan kuitenkin arvioida pienentyvän sitä mukaa kuin maksussa olevien luopumistukien määrä vähenee.

Vaikka luopumistukijärjestelmät ovat päättyneet, eikä uusia luopumistukia enää myönnetä, luopumistuen täydennysosia maksetaan vielä pitkään, viimeisin luopumistuen täydennysosa maksetaan kesäkuussa 2029.

Mela toteaa vielä lopuksi, että lakiesityksessä ehdotettu pientä eläkettä saavien korotusten toteuttamistapa kansaneläke – ja takuueläkejärjestelmän kautta on kannatettava ja tarkoituksenmukainen sääntelytapa, sillä se ei aiheuta muutoksia työeläke- tai työtaturma- ja ammattitautijärjestelmien toimeenpanoon.

MAATALOUSYRITTÄJIEN ELÄKELAITOS

Päivi Huotari
ToimitusjohtajaAntti Huhtamäki
Johtaja